

Sygn. akt I CSK 760/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 listopada 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

Protokolant Beata Rogalska

w sprawie z powództwa I. spółki z o.o. z siedzibą w B.

przeciwko M. S.A. z siedzibą w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 16 listopada 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 9 kwietnia 2015 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok w pkt 1 (pierwszym) w części oddalającej apelację co do kwoty 182212 (sto osiemdziesiąt dwa tysiące dwieście dwanaście) zł z odsetkami oraz w pkt 2 (drugim) i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2015 r. oddalił apelację pozwanej spółki M. od wyroku Sądu Okręgowego w W. zasądającego od pozwanej na rzecz powodowej spółki I. kwotę 1560938,62 zł z odsetkami tytułem zwrotu korzyści bezpodstawnie uzyskanych czynami nieuczciwej konkurencji określonymi w art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (jedn. tekst: Dz. U. z 2003 r. Nr 153, poz. 1503 ze zm. - dalej: „u.z.n.k.”). Na tę kwotę składała się także suma premii pieniężnych okresowych udzielonych przez powódkę na rzecz pozwanej w wysokości 182211,14 zł. Sąd Apelacyjny aprobował ustalenia, że premia ta została narzucona powódcie, jej wartość stanowił procent od obrotu po przekroczeniu jego określonego pułapu w danym okresie rozliczeniowym, a także ocenę, że nie miała ona charakteru ekwiwalentnego, a co za tym idzie, że stanowi czyn nieuczciwej konkurencji określony w art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k., który – w świetle art. 18 ust. 1 pkt 5 tej ustawy - usprawiedliwia żądanie zwrotu bezpodstawnie uzyskanych korzyści.

Skarga kasacyjna pozwanej od wyroku Sądu apelacyjnego w części oddalającej apelację odnośnie do kwoty 182211,14 zł – oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. – zawiera zarzuty naruszenia art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i 378 § 1 k.p.c., a także art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k., w różnych konstelacjach powiązań tego przepisu z innymi przepisami, a mianowicie art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 353¹ k.c., art. 536 § 1 k.c., i zmierza do uchylenia tego wyroku w zaskarżonej części oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, czynem nieuczciwej konkurencji jest utrudnianie innym przedsiębiorcom dostępu do rynku m.in. przez pobieranie innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży. Dla uznania, że ma miejsce „utrudnianie innym przedsiębiorcom dostępu do rynku”, nie jest wystarczające samo ustalenie pobierania innych niż marża handlowa opłat, jeżeli fakt ich pobierania jest następstwem spełnienia ekwiwalentnego świadczenia

niepieniężnego, wynikającego z umowy (jej załączników) o współpracy handlowej zawartej przez strony w ramach swobody kontraktowej. Przeto nie każda opłata inna niż marża handlowa, a pobrana przez przedsiębiorcę „przyjmującego towar do sprzedaży”, będzie opłatą za przyjęcie towaru do sprzedaży, co w takiej sytuacji wykluczy kwalifikację takiego zachowania jako tej szczególnej postaci czynu nieuczciwej konkurencji, określonej przez ustawodawcę mianem „utrudnianie innym przedsiębiorcom dostępu do rynku” (por. wyrok SN z dnia 14 października 2016 r., I CSK 651/15, nie publ.). Inaczej ujmując, brak dostatecznych podstaw do kwalifikowania *a priori* premii z tytułu wzrostu obrotów jako opłaty, o której mowa w art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k. Takie też stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 18 listopada 2015 r., III CZP 73/15 (OSNC 2010, nr 12, poz. 135). Sąd Najwyższy podkreślił, że kwalifikacja opłaty z tytułu premii od osiągniętego obrotu jako elementu ceny wyłącza możliwość jej zaliczenia do innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży. Jednak w razie sporu o charakter opłaty innej niż marża sąd orzekający musi dokonać oceny *ad casu*, z uwzględnieniem okoliczności zawarcia konkretnej umowy między stronami i źródeł pokrycia tej opłaty. Może bowiem w konkretnych okolicznościach sprawy okazać się niedozwoloną opłatą w rozumieniu art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k., która została „ukryta” pod postacią marży.

Sąd Apelacyjny przewidzianą w umowie stron premię pieniężną z tytułu wzrostu obrotów zakwalifikował jako opłatę niedozwoloną w myśl art. 15 ust.1 pkt 4 u.z.n.k. stwierdzając, że pobieranie wynagrodzenia pozbawionego ekwiwalentu, za usługi, które faktycznie nie zostały wykonane i uzależnienia nabycia towarów od zobowiązania się pozwanej do uiszczenia takiego wynagrodzenia, stanowi czyn nieuczciwej konkurencji polegający na pobieraniu innych niż marża handlowa opłat za przyjęcie towaru do sprzedaży.

Kwestia zakwalifikowania wskazanej premii nie przedstawia się, w okolicznościach faktycznych sprawy, tak jednoznacznie, jak to przyjął Sąd Apelacyjny.

Wyrażając przytoczone stanowisko Sąd Apelacyjny pominął, że współpraca z odbiorcą towaru może pociągać za sobą szereg wymiernych oszczędności

dostawcy w sferze kosztów transakcyjnych. Przeto premia pieniężna naliczana stosownie do wolumenu sprzedaży może być traktowana jako odpowiednik korzyści wynikających z centralizacji i wyspecjalizowania działalności gospodarczej kontrahenta. W takim wypadku, podobnie jak ma to miejsce w odniesieniu do innych opłat na gruncie art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k., ocenie podlega współmierność wysokości rabatu i zakresu korzyści uzyskiwanych przez dostawcę – zawsze wymagająca jednak ustaleń *ad casum*. W kwestii tej wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 czerwca 2015 r., I CSK 319/14 (nie publ.) stwierdzając, że praktyka gospodarcza ukształtowała zasady oferowania towarów na korzystniejszych zasadach w wypadku gdy transakcja przybiera większe rozmiary, co stanowi refleks ekonomicznych reguł dotyczących opłacalności produkcji i handlu w mniejszej i większej skali. Zasadniczo więc zbywanie większej ilości towaru po niższej cenie (czyli z upustem) nie stanowi działań sugerujących naruszenie reguł konkurencji. Konstrukcyjnie upust cenowy i premia pieniężna mogą odpowiadać pojęciu tzw. rabatu posprzedażowego i prowadzić do obniżenia ceny dostarczanych towarów. Wskazał, z powołaniem się na orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego, że premia pieniężna za dany okres, w ujęciu ekonomicznym, sprowadza się w istocie do zwrotu nabywcy przez sprzedawcę części uiszczzonego wcześniej wynagrodzenia z tytułu dokonanych z nabywcą transakcji, w następstwie czego zmniejszeniu ulega wcześniej określona globalna wartość tej transakcji. Przy tym decydująca dla oceny charakteru określonego świadczenia powinna być nie nazwa, lecz treść tego świadczenia dokonana na podstawie obiektywnej analizy całokształtu okoliczności faktycznych. Nazwanie zatem przez strony umowy danego świadczenia premią nie wyłącza możliwości uznania go za rabat w rozumieniu art. 29 ust. 4 ustawy o podatku od towarów i usług.

Przy ocenie, czy w świetle art. 15 ust. 1 pkt 4 u.z.n.k. zastrzeżone w umowie stron premie pieniężne od obrotu stanowiły rabat czy też odrębną opłatę innego rodzaju niezbędne było odniesienie się przez Sąd Apelacyjny do powyższych kwestii. Skarżąca zatem zasadnie zarzuca, że Sąd Apelacyjny nie poddał w tym aspekcie ocenie postanowień umów łączących strony. Zaniechał bardziej wnikliwej analizy ich treści, nie uwzględniając, że ustalenie treści umowy jest kwestią

swobody kontraktowania, przewidzianej w art. 353¹ k.c., wynikiem ekonomicznej kalkulacji każdej ze stron co do opłacalności zawartego kontraktu przy naturalnym, z istoty rzeczy, preferowaniu własnych interesów. Należy przy tym wskazać, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego sformułowano, na tle spraw o podobnych stanach faktycznych, pogląd o dopuszczalności traktowania premii pieniężnej uzależnionej od wielkości obrotów jako rabatu posprzedażowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2015 r., nie publ. z dnia 24 czerwca 2014 r., I CSK 431/13, nie publ., z dnia 6 czerwca 2014 r., III CSK 228/13, nie publ. oraz z dnia 20 lutego 2014 r., I CSK 236/13, nie publ.).

Z tych przyczyn orzeczono, jak w wyroku.

aj

r.g.